

LITTERATUR

Alan J. Hauser och Duane F. Watson (red.): *A History of Biblical Interpretation 2: The Medieval through the Reformation Periods* (Grand Rapids & Cambridge: Eerdmans, 2009). xi + 570 sid.

Raden av böcker om Bibelns tolkningshistoria börjar bli ganska lång vid det här laget, trots att ämnet som sådant inte alltid har stått i forskningens fokus. Att det i dag är ett i hög grad aktuellt ämne är dock inte svårt att se. Det är till denna trend som volymen *A History of Biblical Interpretation 2: The Medieval through the Reformation Periods* anknyter. Del 1 i serien utkom redan 2003 (pocketupplaga 2008) och täckte antiken. Boken inleds med en fyllig översikt som egentligen är en sammanfattning av volymens innehåll. Det betyder att den som vill skaffa sig en snabb översikt över hela boken kan läsa innehållsförteckning och introduktion. Det betyder också att den fortsatta läsningen av nödvändighet innebär vissa upprepningar; mycket är ju redan refererat i kortform.

De följande femton kapitlen är specialiserade studier av perioder och personer. Här finns kapitel om tidig medeltida exegetik, judisk midrash, ortodox exegetik, Gamla och Nya testamentets text, skolastisk exegetik; Luthers, Melanchthons och Calvins bibeltolkning; medeltida engelsk bibeltolkning, anabaptistisk tolkning, bibeltolkning i den katolska reformation, bibelöversättningar fram till cirka 1800 och en hel del annat. Innehållet är alltså varierat och brett, i något fall möjligen lite oväntat. De medverkande författarna är verksamma som forskare och lärare vid institutioner i USA och Europa, men med något undantag handlar det om mindre kända universitet och seminarier. Det betyder inte att de olika bidragen är av låg kvalitet utan illustrerar snarast att god vetenskap även produceras utanför prestigeuniversiteten och av personer som åtminstone i den svenska forskarvärlden inte är särskilt väl kända.

I nästan varje kapitel i boken finns formuleringar och iakttagelser som fördjupar den allmänna överblicken. Att som Mary A. Mayeski beskriva Gregorius den store som brobyggare mellan patristisk tid och medeltid är välfunnet. Att som Robert A. Harris lyfta fram ”moderna” tolkningsätt i medeltida skrifttolkning är en välbehövlig påminnelse om att allt modernt inte är så modernt. Att som Paul M. Blowers erinra om att mycket bibeltolkning i den ortodoxa traditionen formades i hymner och liturgi är inget nytt men ändå en väsentlig påminnelse.

De två kapitlen om Gamla respektive Nya testamentets text faller vid en första anblick möjligen en aning utanför ramen för bokens ämne. Å andra sidan är det ingalunda orimligt att ta med dem, eftersom frågan om originaltext blev aktuell under den tidsperiod som boken behandlar.

Kapitlet om Luther tillför inte särskilt mycket nytt. Det är en teologisk översikt som mer lyfter fram Luthers bibelsyn än hans bibeltolkning. Då är kapitlet om Melanchthon mer upplysningsande, och Timothy Wengert

som författat kapitlet utnämner honom till och med till den förste utövaren av retorisk kritik. Det är nyttiga påminnelser om att Melanchthon även var bibeltolkare; annars är han väl mest känd som systematisk teolog. Men han skrev faktiskt den första protestantiska kommentaren till Johannesevangeliet. Även kapitlet om Calvin är belärande. Barbara Pitkin ger en aktuell översikt över forskningen kring Calvin med förslag till fördjupande forskningsuppgifter.

Ett kapitel som på sätt och vis är särskilt intressant är det om de radikala reformatorer som i boken samlats under beteckningen anabaptister. Eftersom denna del av den protestantiska reformationen knappast påverkat svensk kristenhet, är mycket av det som behandlas sådant som sällan eller aldrig kommer med i svensk litteratur. Stuart Murray ger en mycket belysande översikt över dessa radikala reformatorers hermeneutik och grundläggande bibelsyn och betonar inte minst mångfalden.

I kapitlet om den katolska motreformationens – här kallad den katolska reformationen – bibeltolkning påminner författaren Guy Bedouelle om att den tid som behandlas även var en tid av missionsföretag. Och han menar att både missionärer och mystiker betydde mycket i den katolska kyrkan vid denna tid genom att ibland företräda en annan bibelsyn än den officiella.

Bokens sista kapitel handlar om översättningar av Bibeln till olika europeiska språk. Naturligt nog fokuseras tyska och engelska översättningar, men även översättningar till andra språk nämns. Det är i sammanhanget roligt att notera att bröderna Olaus och Laurentius Petri nämns, låt vara under namnen Olaus och Lars Petersson. Hur som helst framhävs deras betydelse som svenska reformatorer och bibelöversättare.

Det säger sig självt att ett verk av detta slag måste vara översiktligt. Det ligger i sakens natur, och det är väl egentligen den stora förtjänsten med böcker som dessa. För de flesta är det omöjligt att läsa originaltexter av alla de personer som figurerar i bibeltolkningens historia. De olika författarna i *A History of Biblical Interpretation 2* har över lag gjort ett mycket bra jobb med sammanfattningar och överblickar. De olika kapitlen ger en kunnig och alls inte ytlig bild av bibeltolkningens historia under den tidsperiod som behandlas. Dessutom är litteraturförteckningarna i anslutning till varje kapitel oftast både fylliga och breda i sitt urval. De index som avslutar boken är även de utförliga och en stor hjälp för läsaren. Sammanfattningsvis är *A History of Biblical Interpretation 2* en god och behändig volym som ger en bred framställning över den medeltida och reformatoriska bibeltolkningens historia. Den må vara en del av en trend, men det hindrar inte att boken är bra.

LarsOlov Eriksson
Docent, Uppsala